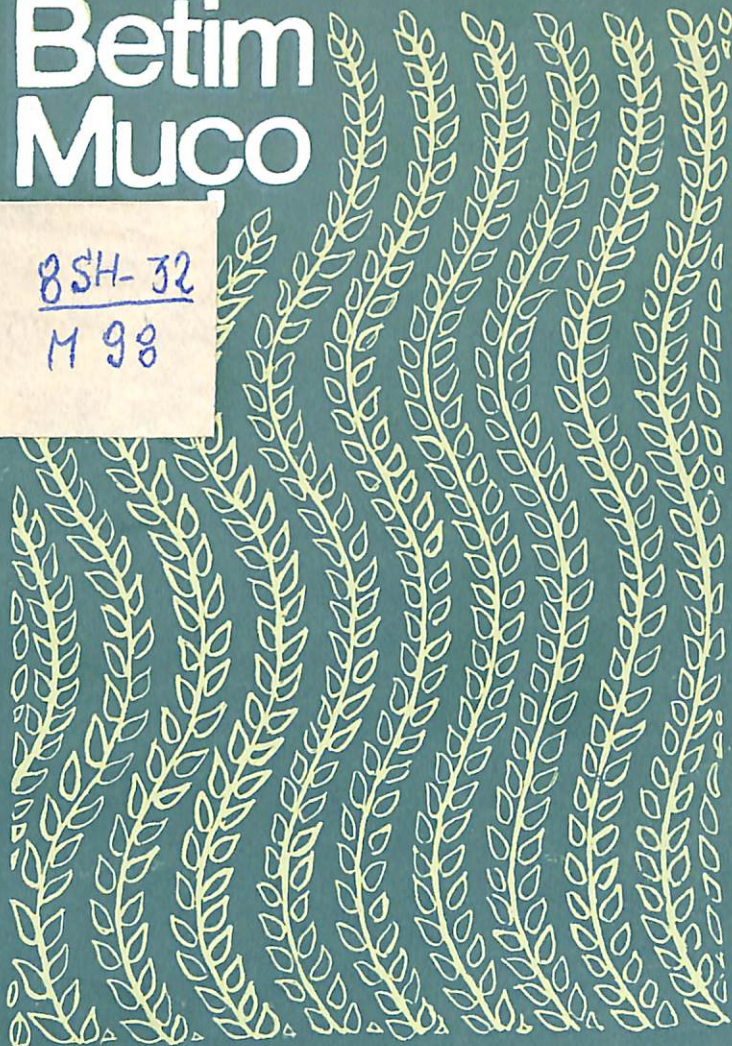


Betim
Muco

8SH-32

M 98



TREGIME

8SH-32

M 98

BETIM
MUÇO



.....

TREGIME

Tirane, 1978
KOMBINATI POSITIVAKI - Shitësitëria e librit
Tirasti 9000 kopje, formati 70x100/32. Shtabi: 2204-78
SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

PRANVERA QË NGJANTE ME DIMËR

Muajt e parë të vitit 1939 po i shtonin të tjera thijnja në flokë e në mustaqe kapterit të xhandarmërisë, Abdylaziz Çukrës. «Ku shkon kjo botë kështu? U bë njerëzia lesh e li. Ka dalë hajnia sheshit e Italja hyn e del ndër ne si në shpi të vet». Këto mendonte ai tek kthehej për në qytetin ku shërbente. Kapter Abdylaziz Çukra kishte gruan me gjashtë fëmijë në malësinë e Hasit. Dhe veç hallit për ta, vinin e i shtoheshin edhe shumë mendime të zymta që ia rrëzonin edhe më vetullat e dendura mbi eshtrat e dala në kufijtë e mollëzave të faqeve. Shumë gjëra ai, Abdylaziz Çukra, malësor i pashkollë, nuk i kuptonte dot. Po këtë radhë pleqtë e Hasit e kishin parë shtrembër. «Qenke bërë kapter i naltmadhnisë, o Abdylaziz Çukra. A do të gëzohej vallë yt atë po të qe gjallë?!» Këto fjalë i kishte thënë Gjeto Pllana, më plaku i fshatit. Po halli e kishte bërë të hynte në xhandarmëri. Mendja e paditur e malësorit qe gënjyer nga dëshira për një Shqipëri të fortë, ku të mos hynte e të dilte kush të donte. Si kishte shërbyer një kohë të gjatë në kufi, këto muajt e fundit e kishin transferuar në një postë qyteti... Ditë të tur-

bullta dukeshin që vinin përtej. Kapteri rënkoj dhe koka iu bë e rëndë, e rëndë, si të mbante një shkëmb përmbi supe.

Kapteri mbërriti në postë dhe mori shërbimin e vet. Poshtë në qeli kishte njerëz. Posta gumëzhinte nga zërat. Ai pa katër djem të rinj me fytyra të egër-suara. Dy prej tyre ia kishte zënë syri në qytet, njëri ishte mballomaxhi në pazar, ky tjetri, ky tjetri... shet gazeta më duket, u lëkund ai.

«E ç'dreqin keni ba, more?» — pyeti kapter Abdylazizi me zërin e tij prej basi.

«Dreqin prite kur ta bjerë Italia këto ditë, zoti kapter, bile me gjithë të birin, domethënë me mëkëmbësin». Tre djemtë e tjerë qeshën. Kapteri u kollit dhe u largua. Xhandari Fram Tapini nga Mirdita, e nderoi, kroi zërin dhe i tha shpejt e shpejt të rejat.

«Qyteti asht rrëmujë. Thonë që kanë me na pushtue. Kush? Italja a Moskofi, ku ta dish, zotni kapter. Kta çunat kanë sha naltmadhninë. Asht dhe aj Vasil Kola. Toger i e çoi sipër atë. Thonë që kta çunat qenkan t'rrezikshëm, komonista. Njeni ishte prej Krujet, po, për naltmadhni, prej Krujet ishte. Unë e dijshe se komonistat janë t'gjithë prej Vilone, se kshtu na pat thanë një herë togeri, komonistat i kanë t'gjithë nanat prej Moskofit, tha, dhe Moskofi i ka pru me vapor n'Vilonë me msy Shqipninë prej andej. Për naltmadhni, zotni kapter, ata s'u dukshin rob t'ligj, pasha t'madhin zot. Njeni m'pyeti nga jam. «Pishkashjan jam, or ti,» — i thashë. «Ju pishkashjanët jeni trima të çartun, — tha, — dikur i keni pas ba pritë turkut me atë trimin, Marka Kulin». «Pse, ku e di ti Marka Kulin?», — i thashë. «E di, — tha, — e kam knu nër libra», — Shih, shih, e kish knu

n'libra, zotni kapter, edhe librat e paskan njat Marka Kulin, heu!» Fran Tapini tundte kokën dhe sytë i qenë zmadhuar nga habia. Kapter Abdylazizi shtroi mustaqet me pëllëmbë dhe bëri «ngjë, ngjë!». Pastaj uli sytë e mbërtheu koburen pas brezit. Edhe koburja iu duk më e rëndë se kurrë.

«Po togeri?» — pyeti ai pa ngritur kokën.

«Togeri asht ke prefekti, zotni kapter, e ka thirrë prefekti sot në mëngjes». Xhandari buzëqeshi dhe zbuloi një sërë dhëmbësh të bardhë e të fortë. Kapteri diçka shau me vete.

«Mirë, — tha, — rri ke telefoni ti, Fran». Tjetri nderoi dhe u largua. Kapteri u ngjit ngadalë lart në dhomën e nënoficerëve. Vasil Alarupi ngriti kokën nga tavolina. Njëri sy i qe enjtur e mavijosur dhe rrëzë mustaqeve të holla akoma s'i qenë zhdukur ca pulla të kuqe. Ai u ngrit në këmbë dhe u përpoq t'i buzëqeshte kapterit. Kapter Abdylaziz Çukra e pa me inat e i vrenjtur. Buzëqeshja e Vasil Alarupit filloi të tretej si dëbora në xham. Ai puqi duart i hutuar dhe kapërtheu gishtërinjtë.

«Po ti, ç'do ktu ti? Mos je ma i mirë se shokët ti, a? N'birucë, hajde, nisu».

«Zotni kapter, por. . . ju lutem, kini mirësinë ta sqaroni, ju lutem. . .»

«Yf!, — bëri një shenjë përbuzëse kapteri. — Ç'më dridhesh si kurvat, more! Hajt, marrsh n'birucë, se t'hyna n'hu që t'bindet dreqi!» Kapter Abdylaziz Çukra e zuri nga supi sekretarin e bankës së qytetit, fashistin Vasil Alarupi dhe, ndërsa ky thërriste e ulërinte duke protestuar për këtë akt violence e poshtërimi, e shtyu poshtë nëpër shkallë. Këtë djemtë e birucës numër 1 shikonin me buzë në gaz. Kapteri tërhoqi derën dhe i vuri drynin llozit

të qelisë, pranë hekurave të së cilës vazhdonte protestat Vasil Kola.

«Mjaft, ore, se na shurdhove! — i thirri njëri nga të katër djemtë, — apo thërret të të dëgjojë Duçja?»

Vasil Alarupi mblodhi buzët dhe lëkura e fytyrës iu tendos.

«Këlysh bolsheviku! — tha duke vërshëlyyer nën zë. — Dale, pa do ta shihni ju!»

«Në i kemi parë të gjitha: ju, mbretin hajdut dhe motrën e madhe, «hallën», «tezen» Itali, të gjitha i kemi parë. Tani veç t'i shohin këta». Djaloshi që shiste gazetën bëri me dorë nga kapteri dhe xhandari. Kapteri Abdylaziz Çukra uli sytë te rripi i mesit dhe bëri «ngjë, ngjë!»

«Ai shau naltmadhminë e tij!» — i pëshpëriti pranë veshit Fran Tapini.

«Pusho, mor ti! — bërtiti kapteri. — Hajt, pushoni ju, se boll jeni rrahë e gri përjashta!» Ai doli nga korridori pa i parë djemtë në sy. Pas dëgjohej zëri i hollë i Vasil Kolës, që ankohej e kërcënonte. Kapteri tha me vete se ndoshta diçka do të kënaqej po ta shtronte në dru atë mustaqehollë, se kështu mbasse do ta ndiente veten më të lehtë. U mbështet mbase tavolinës dhe vuri kokën në duar. Dhe koka përsëri i rëndoi e i rëndoi. «Çka me ba, — tha, çka me ba? Asgja s'kam në kaptinë e m'duket sikur me pasë botën mren». Nga muri e vështronte i kapardisur portreti i mbretit. «Hau, për mbret!» — tha dhe e vështroi me inat e me marazin e mbledhur tërë atyre ditëve. Sytë e tij të errët e të thellë iu ngulën syve të shkruar të portretit, ku ende një buzëgaz i lehtë e krenar. Atij iu duk një çast se sytë e portretit s'do ta duronin vështrimin e tij, ja, ata po fashiteshin, donin të iknin, t'u shmangeshin syve të tij. Por jo. . .

ata ishin përsëri ashtu, tallës, buzëqeshës. «Ptu!» — bëri kapter Abdylaziz Çukra përmbi ta. Jashtë u ndien hapat e rëndë e të shpejtë të Franit.

«Zotni kapter, ka ardhë konsulli i Italjes, aj konsulli i ri, jo aj që ka qenë». Xhandari Fran Tapini bëri me kokë nga dera. Në gjithë fytyrën e tij kishte një shprehje të tillë, sikur tani do të ndodhte patjetër diçka e madhe. Kapteri u ngrit ngadalë e si me përtim.

«Le të presë togerin, — tha, — ç'punë kam unë me të?!» Xhandari rrinte te dera me sytë e hapur më shumë se kurrë. Kapteri ndenji një hop, pastaj doli nga dhoma dhe lëvizi ngadalë nëpër korridorin e katit të dytë për te zyra e togerit, ku priste konsulli. Prapa tij vinte si hije xhandari Fran Tapini, juke u përpjekur të hidhte sa më lehtë çizmet e tij të rënda.

«Zotni kapter, shkëlqesia e tij Morelini është konsulli i ri i Italisë, mikeshës sonë të madhe. Më parë sinjor Morelini ka qenë konsull në Tunizi». Përkthyesi, i lyer me parfum e me flokët të ndarë nga një vijë e drejtë, ku dukej lëkura e bardhë e kokës, fërkoj duart dhe bëri me dy gishtërinj nga italianin, që buzëqeshi i përmbajtur dhe u përkul lehtë përpara, sikur të tregonte në cirk një numër xhonglerësh.

«Nghë, nghë!» — bëri kapter Abdylaziz Çukra dhe lidhi prapa duart e tij të mëdha.

«Çështja është për zotin Vasil Kola, zoti kapter. Shkëlqesia e tij, onorevole Morelini, kërkon lirimin e tij të menjëhershëm. Zotit Vasil i ndodhi një incident me elementë të rrezikshëm, ju duhet...»

«Si, si, presto; signore Kola e un amice, un fe-

dele amico del nostro paese»¹⁾). Në fjalët e italianit ndihej padurimi.

«Nghë, nghë!» — bëri përsëri kapteri. «Thuaj ktij zotnis, sé s'marrim urdhna prej ktij ne, jemi shtet i pavarun, s'jemi koloni, ky t'shkoj e të japë urdhna atje... në vend t'vet». Dhe kapteri u mat të kthente shpinën, me vetullat e mbledhura shuk.

«Por, zoti kapter... zoti...», Përkthyesit iu mor goja. Ai po merrte një ngjyrë të ndërmjetme, nga e kuqja në të verdhë.

«Kaq! — mbushi dhomën basi i kapterit. — Kto që t'thashë, thuaja atij zotnis!»

«Che terible voce! Cosa? Cosa dice?»²⁾. Italiani vërtiste i hutuar sytë nga kapteri te përkthyesi. Përkthyesi thoshte çopëra të shkëputura fjalësh në shqip e në italisht. Kapter Abdylaziz Çukra ktheu kurrizin dhe u largua duke përplasur derën pas tij. Poshtë dëgjoreshin thirrjet e Vasil Kolës dhe zërat tallës të djemvë. Kapteri rrinte i kërrusur përpara dritares. Një ditë më një diell të mekur lëvizte mbi qytetin. Po vinte pranvera dhe erë pranvere s'binte. Po vinte pranvera dhe dukej sikur po hyhej në dimër. Kapteri shau me vete. Makina e konsullit bëri tym përpara kthesës. Kapteri lëvizi ngadalë kokën dhe bëri poshtë shkallëve. Sytë e djemve prapa hekurave shihnin shpatullat e tij të mëdha e të varura. Dëgjohej zhurma e çizmeve të rënda. Ai qëndroi përpara tyre. Djemtë shihnin në heshtje sytë e tij.

1) Po, po, shpejt; zoti Kola është një mik, një mik besnik i vendit tonë.

2) Çfarë zë i tmerrshëm! Çfarë? Çfarë thotë?

«E, or zoti kapter, punë të vështirë ke, or babë, sidomos në këto kohëra». Djaloshi që foli tundi kokën me keqardhje e buzagaz të hidhur.

«Besa boll!» — pëshpëriti kapteri. Trupi i tij i madh dhe i rëndë ishte lëshuar krejt. Ai kërkoi në turrën e çelësave, zbërtheu drynin dhe i hoqi shullin derës.

«Shkoni, or djem, — tha, — shkoni, se i duheni këtij vatani».

Djemtë u panë në sy. Pastaj panë sytë e kapterit, pastaj përsëri njëri-tjetrin. Vasil Kola, i mbërthyer një copë herë nga ai vështrim tërë zemërim i kapterit, u tërhoq në një qoshe duke gëlltitur sharjet nëpër dhembë.

«Hajt pra, çka prisni?!» Ata i shtrënguan krahët kapterit dhe lëvizën në korridorin e birucave. Mballomaxhiu bëri ca hapa dhe u kthye.

«Po ti? — tha. — Po ti, kapter?»

«Edhe unë, — foli kapter Abdylaziz Çukra, — edhe unë nuk e turpnoj Shqipninë. Shko ti!» Ai e shtyu djalin përpara.

Në korridorin e birucave dëgjoheshin thirrjet e Vasil Alarupit.

«Malok i qelbur! Të paguan mbreti rrogë që të lirosh nga burgu ata këlyshë komunistësh!» Po këto thirrje dilnin nga goja e çapëlyer dhe, pasi përplaseshin në muret e qelive e të korridorit, ktheheshin përsëri në veshët e atij që i lëshonte.

Xhandari Eran Tapini ngjiste me vrap shkallët për në dhomën e nënoficerëve.

«Zotni kapter, kapter Çukra, . . . togeri, zotni togeri ka urdhnue urxhent. . .»

Në dhomë s'kishte njeri. Xhandari rrotulloi sytë me habi. Dhe befasi sytë e tij të habitur u ngulën diku. Mbi xhamin e portretit të lartmadhërisë varej e kullonte një pështymë e trashë njeriu, kushedi prej sa kohësh e përtypur dhe e mbllaçitur në gjoks, kushedi me ç'helm të ditëve e të netëve helmuar. Ajo varej në xham, mbi sytë, hundën, buzët e mbretit. Ajo varej mbi krejt mbretërinë. Xhandari Fran Tapini kishte mbetur i mekur te dera.